

Tudi ob zunanji kontroli izvajanja sistema SMGO, ki jo je izvedel predstavnik Bureau Veritas, nisem imel nikakršnih težav niti mi niso bile izrečene posebne zahteve, saj kontrolor pregleduje samo tisto, kar moramo čebelarji izvajati v skladu z državno zakonodajo, našim pravilnikom, določili sistema HACCP in v skladu z dobro čebelarско prakso. V zvezi s tem želim še posebej poudariti **pridobivanje naravnega medu brez kakršnih koli primesi oz. ostankov**, čistočo v vseh fazah pridobivanja ter skladiščenje in pakiranje v prodajno embalažo po načelih dobre čebelarске prakse – vse to pa meni ne povzroča težav.

Nekaj mojih misli za naprej

Sodelovanje v sistemu SMGO in večkratna skupna srečanja pridelovalcev SMGO so po mojem pre-

ričanju pozitivna za delovanje sistema kot celote, saj bomo le na ta način lahko reševali težave na terenu, pri razvoju, promociji, cenovni politiki in prenosu znanja.

V svetu in tudi pri nas porabniki čedalje pogosteje zahtevajo **ponudbo varne hrane (med) in hrane višje kakovosti**. Tudi za čebelarje kot pridelovalce čebeljih pridelkov je to edino **zagotovilo za uspeh in zadovoljstvo** tako kupcev kot nas čebelarjev. To pa bomo lahko dosegli le s **skupnim delom in medsebojnim povezovanjem v združenju pridelovalcev SMGO, ki je dobra naložba za našo prihodnost**.

Čebelarji se moramo zavedati, da je vsak posamezen čebelar **produktno odgovoren za kakovost svojega medu**, v sistemu SMGO pa smo vsi skupaj **kolektivno odgovorni** za dosledno izvajanje zahtev tega sistema. NAJ MEDII! ■

DELO ČEBELARJA

Čebelarjeva opravila v februarju

Jure Justinek, jure.justinek@czs.si

Delo pri čebelah

Mesec, ki je pred nami, je lahko zelo zimski in snežen, skoraj vedno pa se februarja pojavi kak dan ali več dni, v katerih se toliko otopli, da čebele izletijo in se iztrebijo. Po navadi tedaj na prisojnih legah že cveti kaka leska in čebelam uspe prinesiti tudi kak košek obnožine. Nasploh pa leska zadnja leta zaradi milejših zim namesto konec februarja cveti že konec januarja. Na dan, ko se po daljšem obdobju, v katerem so bile čebele tesno v gruči, zgodi prvi izletni dan, je priporočljivo, da smo ob čebelnjaku. Opazujemo izletavanje, saj že po vedenju čebel na bradi panja marsikaj izvemo o stanju družin. Če čebele normalno izletavajo in kaka prinese tudi kak košek obnožine, je po navadi vse v redu.

Če izletavajo množično ter po bradi begajo sem in tja, je lahko tudi kaj narobe, podobno, kot če izletavajo slabo ali sploh ne izletavajo. Takšne družine sam od zadaj odprem in zelo na hitro preverim stanje. Pri tem uporabim baterijsko svetilko, satja pa ne izvlačim. Če čebele šumijo in se tudi po končanem izletu ne umirijo, so najverjetneje brezmatične. Tako družino si označim in ukrepam ob prvi priložnosti, navadno marca, ko se bolj otopli. Odprem tudi panje, iz katerih čebele zelo slabo ali pa sploh ne izletavajo. V njih najpogosteje ugotovim tri možne scenarije: po prvem je družina močna in se ji ne mudi na čistilni izlet, po drugem je oslabela, torej izjemno šibka, po

tretjem pa je propadla. Tako kot brezmatične označim tudi šibke družine, panje odmrlih pa zaprem in jih takoj očistim vsaj mrtvic. Ko se otopli, te panje temeljito očistim in pripravim za naselitev nove družine. Pri družinah, ki so propadle, je treba ugotoviti vzrok. Če sami o njem nismo prepričani, pokličemo območnega veterinarja.

Če je na izletni dan dovolj toplo (vsaj 12 °C), šibke družine (ki zasedajo le 2–3 ulice) izjemoma v 2–3 minutah tudi na hitro uredim. Pogoja, da se tega lotim, sta, da je takšna družina zdrava in da ima dovolj hrane. Panj odprem in odstranim vse satje, ki ga ne posedajo čebele. S satjem jih premestim v levo ali

Čebele na leski

Čebelarje družine na prevozni enoti na prezimljanju

desno stran panja, prazen prostor pa zapolnim z 10 cm debelim stiroporom v velikosti AŽ-satnika. Panj zaprem in dobro zapažim. Takšni družini smo zmanjšali prostor na tolikšno površino, kot jo zaseda. Ker mora zdaj ogrevati manjši prostor, ima večje možnosti za uspešno prezimitev.

Izletni dan je tudi možnost, da preverimo opaž, s katerim so zadelane čebele. Če je ta vlažen, ga zamenjamo s suhim. Če do zdaj čebel še nismo opažili, je zdaj čas tudi za to, saj se je v panjih pojavila prva zalega in čebele morajo vzdrževati primerno temperaturo. Sam po večini uporabljam panje brez vrat, tako da vlaga iz panjev lahko ves čas uhaja skozi 5 cm debelo penasto gobo, ki nadomešča vrata in opaž. Pri panjih, pri katerih nisem odstranil zadnjih vrat, pa so loputice ves čas odprte, saj je tudi za njimi nameščena 5 cm debela penasta goba. Če se v panju nabira preveč vlage, se v vlažnem in mrzlem panju hitro pojavijo plesni, zelo rada pa splesnita zlasti krajna sata.

Ob začetku vzreje nove zalege se v panju zgodi tudi prve večje spremembe. Temperatura zimske gručice brez zalege je okoli 22 °C, ko se pojavi zalega, pa čebele temperaturo v gnezdu zvišajo na 33–34 °C. Za ohranjanje višje temperature potrebujejo tudi več hrane, zato februarja porabijo približno 1,5 kg zalog. Obseg zalege je sprva manjši in čebele intenzivneje ogrevajo le to območje, pozneje, ko se njen obseg povečuje, pa se povečuje tudi prostornina, ki jo morajo čebele ogrevati. S pojavom zalege se pojavi tudi potreba po vodi. Nekaj (kondenzirane) vode čebele dobijo na stenah panja, ob izletnih dneh pa jo prinašajo od zunaj. Če je konec februarja vreme takšno, da dopušča izlete čebel, namestimo napajalnike, da se čebele navadijo nanje. Če v bližini čebelnjaka ali stojišča teče čist potoček, seveda napajalniki niso potrebni. Da bo napajalnik čebelam v korist, mora biti redno vzdrževan, torej v njem ne sme zmanjkati vode.

Poraba hrane

Ker sta bila november in december 2015 nadpovprečno topla, so nadpovprečno kopnele tudi mede-

ne zaloge v panjih, saj so bile čebele precej dejavne. Močnejše družine so od novembra do februarja porabile tudi do 6 kg svojih zalog, torej občutno več kot v običajnih letih. Če nismo prepričani, da bo medenih zalog dovolj, na lep dan na hitro odpremo nekaj različno močnih družin in z baterijsko svetilko preverimo zaloge. Glede na stanje se odločimo za ukrepanje v marcu. Za dober start in spomladanski razvoj mora biti marca po mojih izkušnjah v panjih vsaj 10 kg medenih zalog. V tem mesecu ne priporočam dodajanja kakršnih koli pogač, sploh pa ne, če smo ugotovili, da je v panjih že tako premalo hrane. Za uživanje pogače potrebujejo čebele vodo, po katero morajo izleteti iz panja. Ker je vreme še precej neugodno, jih večina ostane zunaj. Posledica povečane dejavnosti čebel, ki se pojavi po dodajanju pogače, je še večja poraba hrane, ker pa jim primanjkuje vode, da bi jedle pogačo, zaloge v satju kopirajo še hitreje. Pri predelavi pogače se tudi hitreje izčrpajo, posledica tega pa je manj zalege in ne več, kot bi si želeli. Če smo prisiljeni ukrepati že v tem mesecu, ker v panju primanjkuje hrane, ob gnezdo dodamo ogret nastrgan meden sat iz zaloge. To bo veliko bolje in čebele bodo držale do takrat, ko se bo vreme toliko ogotopilo, da bomo lahko ukrepali drugače. Po mojih izkušnjah dodajanje pogače v februarju vzame za eno ulico čebel! Najmirnejši smo lahko, če smo jih jeseni pripravili pravilno, tako da so zdrave in da imajo v panjih dovolj kakovostno predelane in pokrite hrane.

Kaj še lahko postorimo?

Ker drugega konkretnega dela pri čebelah v tem obdobju ni, se začnemo pripravljati na novo sezono. Na splošno ta mesec še vedno lahko opravljamo tista dela, ki smo jih opravljali januarja. Pripravimo pa si še potrošni material, ki ga bomo potrebovali, kupimo panje, če načrtujemo širitev čebelarstva, naredimo načrt čebelarjenja, pospravimo čebelnjake in skladišča, menjamo pridelani vosek za satnice in

Notranjost prevozne enote pozimi, ko so loputice za zračenje odprte

se izobražujemo. Pri nakupu panjev in opreme bodite pozorni predvsem tisti, ki kupujete rabljene stvari. Star panj je lahko vir okužbe čebel, npr. s hudo gnilobo, zato ga moramo pred naselitvijo razkužiti bodisi s 3-odstotno raztopino luga ali vsaj s plinskim gorilnikom. Prav tako pred uporabo ustrezno razkužimo preostalo orodje in opremo, če le ta ni nova. Ves potrošni material, ki ga potrebujem sam, mora biti kakovosten. Zame je kakovost na prvem mestu zlasti pri panjih, vseh posodah, ki so v stiku z medom, in

pri vsem, kar vstavljam v panj. Materiali morajo ustrezati namenu uporabe. Sicer pa je ta mesec še vedno prodajni mesec, v katerem tržimo vse, kar smo pridelali. Glede na to, kar je bilo v zadnjem času povedanega o medu, naredimo dober načrt čebelarjenja v tem letu in še več pozornosti namenimo pridelavi kakovostnih in varnih čebeljih pridelkov. Kupcem naših pridelkov pa prijazno razložimo način našega dela, da nam bodo še naprej zaupali in se vračali po naš med in druge čebelje pridelke. ■

ČEBELJE PAŠE

Obisk čebel na ajdi na poskusnih poljih kmetijskih šol v letu 2015

Janko Božič¹, janko.bozic@bf.uni-lj.si, Cvetka Cokan², Marko Hrastelj³, Valentina Hrastnik⁴, Franc Jakič⁵, Sergej Kos⁴, Dušan Meznarič⁶, Jani Tomaž Pucihar⁷ in Nataša Klemenčič Štrukelj⁸

V okviru projekta »Kar sejemo, to žanjemo« smo leta 2015 nadaljevali spodbujanje sejanja medovite ajde. S tem želimo čebelam zagotoviti pašo, kmetu pridelek in porabniku lokalno pridelano hrano, ki postaja vse pomembnejša. Lani smo se projekta lotili bolj sistematično, zanimalo nas je, kako na različnih območjih Slovenije uspevajo tri različne sorte medovite ajde. Primerjali smo sorte Darja, Čebelica in Bamby. Šest kmetijskih šol, ki se je priključilo projektu, je vse tri sorte medovite ajde posejalo v treh enakih deležih.

Dogovorili smo se, da bodo šole julija posejale 80 kg semena sorte Čebelica in Bamby na hektar ter na enaki površini 100 kg semena sorte Darja. Obiske čebel na poljih smo opazovali vsaj 5–6 dni v obdobju, ko naj bi hkrati cvetele vse tri sorte ajde. V opazovanja so bili vključeni dijaki in študentje praktičnega pouka in njihovi mentorji, ki so bili tudi koordinatorji poskusa za sodelujočo šolo.

Obiske čebel so po večini opazovali v drugi polovici avgusta, na poljih celjske šole pa zaradi poznejše setve drugi teden septembra. Opazovanja smo prilagajali fenološki fazi na poljih. Opazovano območje je merilo 4 m², z letvami in vrvicami pa je bilo označeno in razdeljeno na 16 enakih kvadratov (4 x

4) za lažje štetje obiskov čebel. Hkrati s štetjem so bile opravljene tudi meritve temperature in vlažnosti, evidentirani pa sta bili tudi jakost vetra ter oblačnost na nebu. Obiski čebel so bili opazovani na vsako uro med 8. in 13. uro. Skupaj je bilo opravljenih 512 posameznih štetij, v okviru katerih so opazili 9.218 obiskov čebel.

Največji obisk je bil ob sončnem vremenu in šibkejšem vetru (Tabela). Velik obisk je bil zaznan tudi ob pretežno sončnem in delno oblačnem vremenu ter ob šibkem vetru. Sklenemo lahko, da je obisk cvetov največji, kadar čebele lahko zaznavajo sonce in ob šibkejšem vetru. Brezvetrje verjetno ni ugodno za izločanje medicīne, močnejši veter pa lahko povzroči sušenje medicīne, poleg tega pa teži tudi letenje čebel.

Tabela: Povprečen obisk čebel na kvadratni meter glede na oblačnost in moč vetra. Največje vrednosti so v poudarjenem in rdečem tisku, vrednosti, za katere je bilo opravljenih manj kot 10 opazovanj, pa so označene z zmanjšanim in poševnim tiskom.

Obisk čebel / m ²	Brezvetrje	Lahek vetrič	Slab veter	Vetrič	Zmeren veter	Močan veter
Sončno	4,4	7,5	7,4	5,3	2,2	
Pretežno sončno	1,9	2,8		7,2		
Delno oblačno	0,8	5,5	2,0	6,4	0,7	11,6
Pretežno oblačno	1,0	5,4	3,7	2,8	7,4	
Oblačno	0,6	0,2	3,7	4,0		0,0

Ajda je rastlina, ki dobro medi samo nekaj ur na dan. Največji obisk čebel je bil opažen okoli 10. in 11. ure dopoldne (Slika 1). Zjutraj so bile verjetno temperature prenizke, vlažnost zraka pa previsoka (Slika 2), da bi se lahko pojavilo večje izločanje

¹ Prof. dr., Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo

² Šolski center Šentjur

³ Center biotehnike in turizma Grm Novo mesto

⁴ Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje

⁵ Biotehniška šola Rakičan

⁶ Biotehniška šola Ptuj

⁷ Biotehniški center Naklo

⁸ Svetovalka JSSČ za ekonomiko, ČZS